

بسم الله الرحمن الرحيم

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası
Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Ticaret Mallarının Zekâtı

Mohamed Abou Youssef'a

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh. Celil Şeyhimiz ticaret mallarının zekatıyla ilgili bazı acil sorularım olacaktı. Zekâtının verilmesi farz olan net ticari mallar hesaplandıktan sonra, zekât varlıklarının unsurlarını belirlemek gerekir. Soru, satış maksadıyla alınan ancak yıl sonuna kadar (üzerinden bir yıl geçmesine rağmen) satılmayan mallar olan dönem sonu malları ile ilgilidir. Bu mallar hangi fiyata, maliyet fiyatına mı yoksa piyasa fiyatına göre mi olacaktır? Satış fiyatına mı yoksa alış fiyatına göre mi olacaktır? Alış fiyatına göre olduğunu söylersek, mesele açıktır. Şayet satış fiyatına göre olduğunu söylersek, o zaman malın değeri perakende mi yoksa toptan fiyatına göre mi olacaktır? Mal bir başkasına, yani bir vekile emanet olarak bırakılabilir. Bu durumda zekât verilen ülkenin fiyatına göre mi yoksa malın bulunduğu ülkenin fiyatına göre mi değerlendirilecektir? Yıllarca satılmadan bekleyen malların olduğu durağan mallarla ilgili olarak, şayet piyasa ve değişim değerini kaybetmişse, bunlar için özel bir zekât (oranı) mı vardır? Soruyu uzattığım için özür dilerim. Allah sizi mübarek kılsın.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Ticaret malları; nakitlerin dışında kazanç maksadıyla alınıp satılan yiyecekler, giyecekler, mefruşat, imalatlar, hayvanlar, madenler, arazi, bina ve bunların dışında alıma ve satıma konu olan kendisi ile ticaret yapmak için sahip olunan her şeyi kapsar.

Ticaret maksadıyla sahip olunan malların zekâtının verilmesi gerekir. Nitekim Semure İbn Cündub'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: **“Bundan böyle satmak için elimizde bulundurduğlarımızdan zekât çıkarmayı (vermeyi), Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize emretti.”** [Ebu Davud rivayet etti.] Ebu Zer, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: **“Bezz için de zekât vardır.”** [Darekutni ve Beyhakî rivayet ettiler.] El-Bezz, ticaret yapmak için sahip olunan elbise ve kumaşlara denir. Ebu Amra Bin Hammas, babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir: **“Ömer İbn Hattab bana uğradı ve şöyle dedi: Ey Hammas, malının zekâtını ver. Bunun üzerine ben, ok kuburlarından ve dibağlı derilerden başka malım yoktur dedim. Bunun üzerine Ömer: Onların değerlerini tespit et, sonra da zekâtını ver dedi.”** Abdurrahman İbn Abdülkari'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: **“Ömer İbn Hattab zamanında, Beytu'l Mâl'den sorumlu idim. Zekât zamanı geldiğinde ticaret malları toplanır; onların görüneni ve görünmeyenleri hesaplanır; sonra da görünen ve görünmeyen mallardan zekâtları alınırdı.”** [Ebu Ubeyd rivayet etti.]

- Ahmed Müsned'inde, Malik İbn Evs İbn el-Hadesen en-Nasri'den o da Ebu Zer'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim: **“Devenin zekâtı vardır, koyunun zekâtı vardır, ineğin zekâtı vardır ve Bezz'in zekâtı vardır.”** El-Bezz, ticaret yapmak için hazırlanmış giysilerdir.

Nevevi Mecmu'da, Mühezzeb'in şerhinde şöyle demiştir:

(Ebu Zer Radiyallahu Anhu'nun, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet ettiği hadisten dolayı ticaret malları için zekât gerekmektedir: فِي الْإِبِلِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبَقَرِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبِزْرِ صَدَقَتُهُ “**Devede zekat vardır, inekte zekat vardır ve Bezzde zekat vardır.**” Çünkü ticaret, malın geliştirilmesini gerektirdiğinden dolayı hayvanların (sığır, manda ve koyun) ticareti gibi olanların zekâtı da buna dahil edilmiştir... وَفِي الْبِزْرِ صَدَقَتُهُ – Fil-Bezzi sadakatuhe “El-Bezz'de sadaka vardır” sözündeki El-Bezz'de; Be fetha ve Ze ile gelmiştir. Bütün râviler aynı şekilde rivayet etmişler ve Derakutni, Beyhaki, Şâfi Radiyallahu Anhu'nun eski ve yeni metinlerinin Ze ile açıklaması, ticari (malların) zekatının farz olduğunu ortaya koymaktadır... Şâfi Radiyallahu Anhu'nun mezhebinin onun farz olduğu üzerinde ittifak ettiği mensupları arasında meşhurdur...)

İbn Kudâme El-Muğnî'de şöyle demiştir:

(İlim ehlinin çoğuna göre, ticari malların değeri üzerinde zekât farzdır. İbn Münzir şöyle demiştir: İlim ehli, ticaretin amaçlandığı mallarda, üzerinden bir yıl geçmesi halinde zekâtının olduğu üzerinde ittifak etmiştir... Ebu Davud bize, Semura İbn Cündeb isnadıyla şunu rivayet etmiştir: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا أَنْ نُخْرِجَ الزَّكَاةَ مِمَّا نَعُدُّهُ لِلْبَيْعِ “**Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem bize, alışveriş için hazırladığımız şeylerin zekâtını vermemizi emrederdi.**” Derakutni, Ebu Zer'den Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle darken işittiğini rivayet etmiştir: فِي الْإِبِلِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبَقَرِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبِزْرِ صَدَقَتُهُ “**Devede zekât vardır, inekte zekat vardır ve Bezzde zekat vardır.**” El-Bezz'in “Ze” ile geldiğini, onun (zekâtının) aynı (malın bizzat kendisi) için farz olmadığı üzerinde ihtilafın olmadığını ve (zekâtının) değeri üzerinden farz olduğunun sabit olduğunu söylemiştir. Ebu Amra Bin Hammas, babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ömer İbn Hattab bana emretti ve şöyle dedi: Ey Hammas, malının zekâtını ver. Bunun üzerine ben, ok kuburlarından ve dibağlı derilerden başka malım yoktur dedim. Bunun üzerine Ömer: Onların değerlerini tespit et, sonra da zekâtını ver dedi. İmam Ahmed ve Ebu Ubeyd rivayet etmiştir.) Bitti.

Beyhaki Sünen-i Kübra'da şöyle demiştir:

(Fakih Ahmed İbn Muhammed İbn Hâris bize rivayet etti, el-Hâfız Ali İbn Ömer rivayet etti, Ebu Bekir en-Nisaburi rivayet etti, Ahmed İbn Mansur rivayet etti, Ebu Asım Musa İbn Ubeyde'den rivayet etti, İmran İbn Ebu Enes Malik İbn Evs İbn el-Hadesen'den şöyle dediğini rivayet etti: Ben Osman'ın yanında otururken Ebu Zer ona geldi ve hadisi zikrederek şöyle dedi: Dediler ki: Ey Ebu Zer, bize Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den (bir şey) haber ver. O da dedi ki: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini işittim: فِي الْإِبِلِ صَدَقَتُهَا، وَفِي الْغَنَمِ صَدَقَتُهَا، وَفِي الْبَقَرِ صَدَقَتُهَا، وَفِي الْبِزْرِ صَدَقَتُهُ “**Devenin zekâtı vardır, koyunun zekâtı vardır, ineğin zekâtı vardır ve Bezz'in zekâtı vardır.**” El-Bezz'in, Ze ile olduğunu söylemiştir.) Bitti.

Altın nisab veya gümüş nisab miktarına ulaştığı zaman ve üzerinden de bir yıl geçtiğinde ticaret mallarından zekât vermek farzdır.

Bir tüccar, başlangıçta nisab miktarından az bir mal ile ticarete başlar ve üzerinden bir yıl geçtikten sonra elindeki mal nisab miktarına ulaşırsa böylesi bir mala zekât yoktur. Çünkü nisabın üzerinden bir yıl geçmemiştir. Ancak, nisab miktarına ulaşan malın üzerinden tam bir yıl geçtikten sonra zekât vermek farz olur.

Bir tüccar, bin dinar gibi nisab miktarını aşan bir meblağ ile ticarete başlar ve yıl sonunda ticareti gelişir, kâr elde eder ve değeri üç bin dinara ulaşırsa o kimsenin üzerine bin dinar üzerinden değil üç bin dinar üzerinden zekât vermek farz olur. Çünkü malın gelişen kısmı da anaparaya aittir. Zira anaları ile beraber hesap edilen ve zekâta tabi olan koyun ve keçi yavrularında olduğu gibi anaparadan elde edilen kâr, asıl mal gibidir. Maldan elde edilen kâr da böyledir. İster deve, sığır, koyun gibi aynı olarak zekâtı verilmesi gereken mallardan olsun isterse elbise, imalatlar, arsa, bina gibi zekâtı ayn olarak verilmesi farz olmayan mallar cinsinden olsun üzerinden bir yıl geçtikten sonra tacir; ticaret mallarının değerini tespit eder, onların tamamını altın veya gümüş gibi tek bir değerden hesaplar ve malının değeri altın veya gümüşün nisab miktarına ulaşırsa ticaret mallarından %2,5 oranında zekât çıkarır.

Malından zekât vermesi gereken dönemde, eğer kendisi için daha kolaysa kullanımda olan para üzerinden zekâtını vermesi de caizdir. Aynı şekilde koyun, sığır veya elbise ticareti yapan bir kimsenin vermesi gereken zekâtın değeri bir koyun veya sığır veya bir elbise değerinde ise bunları nakit olarak vermesi caiz olduğu gibi koyun, sığır veya elbise olarak vermesi de caizdir. Zekâtını nasıl vermek isterse öyle verir.

Deve, sığır, koyun gibi aynî olarak zekâtı farz olan ticaret mallarının zekâtı da, ticaret mallarının zekâtı gibi olup otlanan hayvanların zekâtı gibi değildir. Çünkü bu malları elde bulundurmaktan maksat, sahip olmak değil, bunların ticaretini yapmaktır.

Bu şeri vakıanın anlaşılmasıyla, sorunuzun cevabı şu şekilde olur:

a- Ticari malları, piyasa fiyatlarıyla, yani zekat zamanı geldiğinde satış değeri üzerinden değerlendirmelisiniz. Çünkü bu malların gerçek değeri budur. Dolayısıyla alış fiyatı üzerinden değerlendiremezsiniz. Çünkü bu, malın gerçek fiyatını ifade eden piyasa fiyatından daha az veya daha çok olabilir. Bu nedenle itimat edilmesi gereken, piyasa fiyatıdır.

b- Satıcı toptancı ise, o zaman mallarını toptan satış fiyatı üzerinden değerlendirir. Şayet perakende satıyorsa, perakende fiyatı üzerinden değerlendirir. Eğer toptan ve perakende satışları arasını karıştırıyorsa, iki satış arasındaki oranı alır ve ona itimat eder. Yok eğer malların yarısını toptan, diğer yarısını da perakende olarak satıyorsa, malların yarısını toptan ve diğer yarısını da perakende olarak değerlendirir...Böyledir. Çünkü bu, malın değeri hakkındaki gerçeğe en yakın olan ifadedir.

c- Mallar, tüccarın bulunduğu ülkeye göre değil, bulundukları ülkedeki piyasa fiyatlarına göre değerlendirilir. Çünkü bulunduğu ülkedeki piyasa fiyatı gerçek değerine daha yakındır.

d- İster durgunluk olsun isterse olmasın zekat çıkarılmak istendiğinde malların tamamı değerlendirilir. Çünkü eşyaların aslı, paradır... Durağan mallar, zekâtın çıkarılması için üzerinden bir yıl geçtiğinde piyasa değeri üzerinden belirlenir ve bu durumda tabi ki onun değeri durağandan önceki değerinden daha azdır. Her yıl bu şekilde yapılır. Çünkü o, mal şeklinde olan bir nakittir. Dolayısıyla her yıl nakitte farz olduğu gibi onun da zekâtı farz olur.

e- Ticari malların zekâtı nakit olarak verildiği gibi aynî maldan verilmesi de caizdir. Dolayısıyla verilmesi farz olan 2000 olup bir malın fiyatı da 500 ise, zekât veren kimse yanında bulunan ticari mallardan 4 tanesini zekât olarak verebilir. Nitekim bu, durağan mallar için uygun bir çıkış olabilir. Böylece zekât, nakitten değil de maldan çıkmış olur. Böyle olduğu zaman zekât verenin de maslahatı gözetilmiş olur.

Bu meselede racih olan görüşüm budur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 10 Cumade'l Âhir 1437

M. 03/04/2016

Cevaba, hizbin emirinin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3697/>